

اثریخشی واقعیت درمانی بر اختلال وسوسات فکری - عملی (OCD) زنان شاغل مراجعه کننده به مرکز مشاوره وفور

مهین نوروزی: دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی، واحد تکابین، دانشگاه آزاد اسلامی، تکابین، ایران

پریناز بنیسی: دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) parenazbanisi2017@gmail.com

قنبعلی دلفان اذری: استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

کلیدواژه‌ها

واقعیت درمانی،

اختلال وسوسات فکری - عملی،

زنان شاغل

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۸

تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۶/۱۰

زمینه و هدف: اختلال وسوسات فکری - عملی (OCD)، اختلالات ناتوان کننده است که عملکرد فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی اثریخشی تئوری انتخاب بر کاهش علائم اختلال وسوسات فکری - عملی زنان خانه دار مراجعه کننده به مرکز مشاوره وفور بود.

روش کار: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و بصورت میدانی النجام شد. برای انجام پژوهش حاضر از روش نیمه آزمایشی با طرح پیش آزمون - پس آزمون استفاده شد و از بین زنان شاغل دارای وسوسات فکری - عملی مراجعه کننده به مرکز مشاوره وفور شهرستان تهران به روش نمونه گیری در دسترس ۳ نفر از زنان دارای وسوسات فکری - عملی، انتخاب شدند، و بصورت تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل گما شدند. ابتدا برای هر گروه پیش آزمون و سوابس - فکری عملی با استفاده از پرسشنامه بیل برآون (BOCS-Y) انجام شد، سپس طرح مداخله‌ای هشت جلسه‌ای واقعیت درمانی برای گروه آزمایش و پیگیر انجام شد، سپس برای هر گروه پس آزمون، وسوسات فکری - عملی، اجرا شد. در نهایت با استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیره به تحلیل یافته‌ها پرداخته شد.

یافته‌ها: براساس نتایج حاصل از پژوهش، طبق ارزیابی پرسشنامه‌ها در مراحل پیش آزمون و پس آزمون که بر اساس مقایسه نتایج حاصل از پاسخگویی به هریک از سوالات پرسشنامه بیل برآون به دست آمده، مشخص شد مقدار آماره از میزان سطح معناداری ۰/۰۵ کمتر است. بنابراین میانگین متغیر و سوابس فکری - عملی زنان در آزمودنی‌های گواه آزمایش پس از درمان واقعیت درمانی گلسر کاهش معناداری داشته است، به عبارت دیگر واقعیت درمانی گلسر تأثیر معناداری بر کاهش وسوسات فکری - عملی زنان دارد و هر سه بیمار در مقایسه با خط پایه که همان پیش آزمون می‌باشد، در کاهش نشانه‌های وسوساتی بهبود داشته‌اند.

نتیجه‌گیری: اثریخشی - سی روشن درم - سی اثری واقعیت درمانی در کاهش شناختی نشانه‌های وسوسات فکری - عملی در افراد مبتلا به اختلال وسوسات فکری - عملی موثر بوده و می‌توان از این یافته‌ها به منظور درمان بیماران مبتلا به این اختلال استفاده کرد، هم چنین زمینه را برای بهبود اثریخشی روشن‌های درمانی موجود در این حوزه فراهم خواهد آورد. واقعیت درمانی با قرار دادن مسئولیت انتخاب رفتار، بر دوش بیمار، وی را در قبال رفتاری که دارد صاحب اختیار و انتخاب می‌داند و وی را از اعتقاد به کنترل بیرونی به کنترل درونی و نوعی از خودپیروی رهمنوی می‌شود و نهایتاً بیمار را به خود رهبری می‌رساند.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Norouzi M, Benisi P, Delfan Azari GA. The Effectiveness of Reality Therapy on Obsessive-Compulsive Disorder (OCD) of Working Women Referring to Vofoor Counseling Center. Razi J Med Sci. 2024(31 Aug);31.99.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en>).

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 4.0 صورت گرفته است.

Original Article

The Effectiveness of Reality Therapy on Obsessive-Compulsive Disorder (OCD) of Working Women Referring to Vofoor Counseling Center

Mahin Norouzi: PhD student, Department of Psychology, Tonkabon Branch, Islamic Azad University, Tonkabon, Iran

Parinaz Benisi: Associate Professor, Department of Educational Management, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (* Corresponding Author) parenazbanisi2017@gmail.com

Ghanbar Ali Delfan Azari: Assistant Professor, Department of Educational Sciences, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

Bakcground & Aims: Obsessive-compulsive disorder (OCD) is a disabling disorder that affects an individual's performance. The aim of the present study was to investigate the effectiveness of the theory of choice in reducing the symptoms of obsessive-compulsive disorder in housewives who referred to the Wafar Counseling Center. The present study was applied in terms of its purpose and fieldwork. Among the employed women with obsessive-compulsive disorder who referred to the Wafar Counseling Center in Tehran, 3 people were selected as a sample using the available sampling method and were randomly assigned to the experimental and control groups. The inclusion criteria included being female and having insight into the disease and obtaining a significant score on the Yale-Brown Questionnaire, and being between 25 and 37 years old, having a high school diploma or higher, and university education, who were employed, and also willing to participate in the study. The exclusion criteria included not answering all the research questions, being male, and not having a connection to the disease. In order to maintain confidentiality, each client was assigned a code.

Methods: To conduct the present study, a semi-experimental method with a pre-test-post-test design was used. Among the employed women with obsessive-compulsive disorder referring to the Wafur Counseling Center in Tehran, 3 women with obsessive-compulsive disorder were selected using a convenience sampling method and randomly assigned to two experimental and control groups. First, a pre-test of obsessive-compulsive disorder was conducted for each group using the Yale-Brown Questionnaire (BOCS-Y), then an eight-session reality therapy intervention plan was conducted for the experimental and follow-up groups, then a post-test of obsessive-compulsive disorder was implemented for each group. Finally, the findings were analyzed using a univariate analysis of covariance test.

Results: Based on the results of the research, according to the evaluation of the questionnaires in the pre-test and post-test stages, which were obtained based on the comparison of the results obtained from answering each question of the Yale-Brown questionnaire, it was determined that the statistical value was less than the significance level of 0.05. Therefore, the average of the obsessive-compulsive variable in women in the control subjects of the experiment had a significant decrease after Glaser reality therapy treatment. In other words, Glaser reality therapy has a significant effect on reducing obsessive-compulsive symptoms in women. And all three patients improved in reducing obsessive-compulsive symptoms compared to the baseline, which is the pre-test.

Conclusion: According to the results of the study, it can be concluded that the effectiveness of reality therapy in cognitively reducing the symptoms of obsessive-

Keywords

Reality Therapy,
Obsessive-Compulsive
Disorder,
Working Women

Received: 27/04/2024

Published: 31/08/2024

compulsive disorder in people with obsessive-compulsive disorder is effective, and these findings can be used to treat patients with this disorder. It will also provide a basis for improving the effectiveness of existing treatment methods in this field. Reality therapy, by placing the responsibility for choosing behavior on the shoulders of the patient, considers him to have authority and choice over his behavior, and guides him from believing in external control to internal control and a type of self-following, and ultimately leads the patient to self-leadership.

The results of the study showed that at a significance level of 0.05, Glaser's reality therapy had a significant effect on reducing obsessive-compulsive disorder in working women in the experimental group. The results of the present study were consistent with the results of previous studies. In explaining the results, it can be said that obsessive-compulsive disorder is an anxiety disorder that has different forms and intensities. It is the presence of unpleasant, repetitive thoughts called obsessions about frightening things that are difficult to get out of the mind. Following these thoughts, a person performs physical or mental actions to reduce their unpleasant anxiety-provoking feelings. These actions are called practical compulsions, because the person feels compelled to perform these actions to relieve their anxiety. According to the results of this study, improvement in obsessive-compulsive symptoms was observed in patients with obsessive-compulsive disorder. During the eight treatment sessions that were conducted, obsessive symptoms and increased ability to reduce negative emotions such as anxiety when faced with the stimuli of obsessive behaviors were observed, as well as a greater sense of control through the perception of having the right to choose, in obsessive behaviors and greater responsibility for actions, thoughts and feelings (general behavior). According to research, people with obsessive-compulsive disorder have specific emotional schemas that are experienced as automatic and negative thoughts such as cognitive avoidance, rumination, and persistent worry. In a study, the effectiveness of cognitive therapy and reality therapy on rumination in women with obsessive-compulsive disorder was examined, and the effectiveness of reality therapy was confirmed.

Overall, the present study provides evidence supporting the effectiveness of reality therapy in cognitively reducing obsessive-compulsive symptoms in individuals with obsessive-compulsive disorder. These findings can be used to treat patients with this disorder, and will also provide a basis for improving the effectiveness of existing treatment methods in this field. Reality therapy, by placing the responsibility for choosing behavior on the shoulders of the patient, recognizes him as the owner of authority and choice over his behavior, and guides him from believing in external control to internal control and a type of self-following, and ultimately leads the patient to self-leadership.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Norouzi M, Benisi P, Delfan Azari GA. The Effectiveness of Reality Therapy on Obsessive-Compulsive Disorder (OCD) of Working Women Referring to Vofoor Counseling Center. Razi J Med Sci. 2024(31 Aug);31:99.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en>).

*This work is published under CC BY-NC-SA 4.0 licence.

در بین مشکلات فراوان فردی، اختلال وسوسات فکری-عملی به عنوان یکی از حالات روانی ناتوان کننده و جدی محسوب می‌شود (۶). این اختلال به واسطه سه جزء مجزا از هم شناخته می‌شود. افرادی که بیش از بقیه در معرض اختلال وسوسات فکری-عملی هستند؛ نوجوانان، اشخاصی که تجربه اتفاقات آسیب زا دارند، افرادی که زایمان سختی داشته اند، وسوسات بعد از زایمان، زنان خانه دار، مصرف کنندگان مواد، افرادی که نشانه های افسردگی دارند، افراد با اختلال فوییک، افراد با اختلال کم توجهی (ADHD) و افرادی که تاریخچه ای از اضطراب دارند و یا افرادی که به طور موروثی این اختلال در خانواده آنها وجود داشته است (۷). اختلال وسوسات فکری-عملی (OCD)، در صورت عدم درمان، اثرات منفی قابل توجهی را بر زندگی افراد بر جای می‌گذارد، زیرا مواجهه مداوم با وسوسات های فکری-عملی و اجراءها در طی روز، موجب آشفتگی فردی و ایجاد اختلال در روابط، شغل و فعالیت‌های روزمره فرد می‌شود. بنابراین توسعه روش‌های درمانی کارآمد به منظور درمان این اختلال بسیار با اهمیت است (۸). علی‌رغم اثربخشی رویکرد شناختی-رفتاری بر درمان وسوسات فکری-عملی و از آنجا که مراجعین مبتلا به اختلال وسوسات همواره شکایت دارند از این موضوع که آنها هیچ کنترلی روی رفتارهای وسوساتی خود ندارند، به عبارتی این افراد همواره محیط را محرك رفتار خود میدانند (۹). از آنجا که نگاه بیرونی نسبت به رفتار از نظر گلسرب، بزرگترین آسیب ها را به انسان وارد کرده است به طوری که اجازه رشد مسئولیت پذیری را از انسان گرفته است (۱۰). لذا در این مطالعه سعی شده است در اتباط با درمان اختلال وسوسات به عنوان یکی از اختلالاتی که موجبات ناتوانی در عملکرد را فراهم می‌کند، تاثیر نظریه تئوری انتخاب مورد بررسی قرار گیرد و با هدف پاسخ به این سؤال که: آیا رویکرد واقعیت درمانی میزان اثربخشی را بر درمان اختلال وسوسات فکری-عملی افزایش می‌دهد؟

مقدمه

واقعیت درمانی مجموعه‌ای از تکنیک‌های، روش‌ها و ابزارهایی است برای کمک به افراد، به منظور حرکت از رفتارهای ناکارآمد به رفتارهای کارآمد، از انتخاب‌های مخبر به سازنده، و از همه مهمتر از سبک زندگی ناخشنود به سبک زندگی خشنود؛ همچنانکه سایر رویکردهای روانشناسی نیز از روش‌های مخصوص بخود به ایجاد تغییر رفتار مراجعین می‌پردازند. هر نوع رفتاری که از فرد سر می‌زند، انتخاب شده است و هر رفتار برای کاهش سطح ناکامی یا ارضای نیاز خاصی انجام می‌گیرد. اگرچه ممکن است این رفتار ناکارآمد باشد، اما به این علت که فرد راه بهتری برای کاهش ناکامی خود در آن لحظه نمی‌شناسد، به رفتار خود ادامه می‌دهد (۱). واقعیت درمانی بیماران را به سوی واقعیت هدایت می‌کند و آنها را در جهت تعامل موثر با تمام جنبه‌های دنیای واقعی پیش می‌برد (۲). در بین مولفه‌های مختلف، مسئولیت پذیری به معنای توانایی فرد در برآوردن نیازهای خود و انجام این کار به گونه‌های که دیگران را از برآوردن نیازهایشان محروم نکند، تعریف می‌شود که از مفاهیم بنیادی واقعیت درمانی است. یکی دیگر از ابعاد مهم واقعیت درمانی برنامه ریزی و متعهد بودن به برنامه‌های درمانی است. واقعیت در مانگران از فنونی مثل سوال کردن، مثبت بودن، شوخي و رویاروبي استفاده می‌کند (۳). همچنین مراحل اصلی واقعیت درمانی شامل برقرار کردن رابطه، شناسایی مشکل فعلی، تشخیص اینکه تاکنون چه کارهایی در راستای این مشکل انجام شده و چه اساساً از یک تئوری استراتژیک به نام "تئوری انتخاب" برای کمک به افراد استفاده می‌کند. افرادی که تاکنون از روش‌های ناکارآمد برای رسیدن به اهداف خود استفاده کرده‌اند. روشهایی که با توجه به زمان، موقعیت، دانش و اطلاعات دوره انتخابی مورد نظر صحیح بوده‌اند و راهی بهتر از آنها نبوده است؛ چرا که در صورت وجود انتخاب می‌شند. "واقعیت درمانی" نیز رویکردی همانند سایر رویکردهای روانشناسی، برای تغییر رفتار در وهله نخست بیماران روانی، و سپس در فرایند گسترش خود کمک به تغییر رفتار مراجعین، دانش آموزان و سایر افراد می‌باشد (۵).

ابزار خودپایشی و خودگزارشی بود؛ به این صورت که آزمودنی‌ها در یک مقیاس ۵ درجه‌ای میزان بهبودی خود را اعلام می‌کردند. هم چنین در پایه‌سان جلسات درم-سانی از م-راجعن درب-ساره میزان رضایت از رویکرد واقعیت درمانی، سوال شد. پیگیری سه ماهه در مورد هر سه بیمار، باقی ماندن آثار درمانی را نشان داد. لازم به ذکر است این پژوهش با کد اخلاق ۱۴۰۱،۰۷۶ IAU.TON.REC. از دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن می‌باشد.

یافته‌ها

براساس نتایج گزارش شده در جدول ۱، مربوط به پیش آزمون و پس آزمون که بر اساس مقایسه نتایج حاصل از پاسخگویی به هریک از سوالات پرسشنامه بیل برآون به دست آمده، مشخص شد مقدار آماره از میزان سطح معناداری ۰/۰۵ کمتر است. بنابراین میانگین متغیر وسوسات فکری - عملی زنان در آزمودنیهای گواه آزمایش پس از درمان واقعیت درمانی گلسر کاهش معناداری داشته است، به عبارت دیگر واقعیت درمانی گلسر تأثیر معناداری بر کاهش و سوابس فکری - عملی زنان دارد. هر سه بیمار در مقایسه با خط پایه که همان پیش آزمون می‌باشد، در کاهش نشانه‌های وسوسی بهبود داشته‌اند. در مورد بیمار شماره یک، ک-ه بیشترین شستشو مربوط به احساس نجس شدن لباس‌ها بود به میزان قابل توجهی کاهش مشاهده شد و دفعات تعویض لباس کاهش یافت. در مورد بیمار شماره دو، که بیشترین شستشو به احساس آلودگی و تعویض مرتب لباس‌ها بود، براساس گزارش بیمار بهبودی عالیم دیده شد. بیمار شماره سه، که نسبت به دو بیمار دیگر به شدت مقاوم بود، روند بهبود بسیار کند پیش رفت، اما در عین حال بهبودی در کنترل عالیم وسوسی دیده شد.

بحث

ابتدا در ارتباط با مراجعین شرکت کننده در این پژوهش باید اشاره شود که، بیمار (الف-ج) که

روش کار

برای انجام پژوهش کاربردی حاضر که بصورت میدانی و به صورت پیش آزمون پس آزمون انجام شد از بین زنان شاغل دارای و سوابس فکری - عملی مراجعه کننده به مرکز مشاوره وفور شهرستان تهران به روش نمونه گیری در ۵ سترس ۳، نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند و بصورت تصادفی در دو گروه ازمایش و کنترل گماشته شدند. ملاک‌های ورود شامل (مؤنث بودن و داشتن بینش نسبت به بیماری و کسب نمره معنی دار در پرسشنامه - بیل برآون و سن ۲۵ تا ۳۷ سال و دارای تحصیلات زیر دیپلم و بالای دیپلم و تحصیلات دانشگاهی که شاغل بودند و همچنین تمایل به شرکت در پژوهش را داشتند) بود و معیار خروج (شامل عدم پاسخگویی به همه سوالات پژوهش و مذکور بودن و نداشتن بینش به بیماری) بود. به منظور رعایت اصل رازداری به هریک از مراجعان یک کد اختصاص داده شد. جهت گردآوری داده‌ها از مقیاس وسوسات اجباری (بیل - برآون) (گودمن، پرایس، راسموسن؛ استفاده شد که ی-ک مص-احبه نیم - ه س-اختار یافته-ه ب-رأی ارزی-سابی ش-دت وس-سواس ه-ا و اجبارها، بدون توجه به شمار و محتوای وسوسات ها و اجبارهای کنونی است. برخلاف سایر پرسش‌نامه‌های موجود در این حوزه، (Y-BOCS)، حساسیت بالایی نسبت به تغییرات درمانی دارد و به طور گسترده برای ارزیابی اثربخشی درمان‌های دارویی و روان‌شناختی به کار می‌رود. در مطالعه اولیه تو سط گودمن، پرایس، راسموسن، مازوری، فلیشمن و همکاران، همسانی درون-ی ب-رأی مقیاس کلی (بیل - برآون). برابر با ۸۸ درصد تا ۹۱ درصد اعلام شد. (ارسلیو، روئمر). مقیاس کل (بیل برآون) شاخص ۱۰ آیتمی است که هر آیتم از صفر تا ۴ در. رابطه با شدت عالیم، فراوانی، مدت زمان عالیم، میزان مقاومت بیمار در انجام تشریفات درجه بندی می‌شود. ضریب پایایی بین ارزیابان مختلف در ۴۰ بیمار ۹۸ درصد و ضریب همسانی درون-ی از طریق آلفای کرونباخ ۸۹ درصد گزارش شده است. روش دیگری که در سنجش آزمودنی‌ها استفاده شد

جدول ۱ - خلاصه جلسات و اهداف واقعیت درمانی هر جلسه

جلسه	هدف	محتوی	برگه‌ی ارزیابی روزانه
جلسه اول	آمادگی اصل رازداری را رعایت کنید چون آنچه که در جلسات گفته میشود جنبه‌ی محرومانه دارد. حقوق یکدیگر را زیر پا نگذارید. کوشش کنید با یکدیگر متحد بشید و به هم مکن کنید. وقت شناس پاشید و به موقع در جلسات حاضر شوید. تا جایی که امکان دارد صادق پاسید. تلفن همراه خود را خاموش کنید. متعهد بودن برای حضور در تمام جلسات انجام تکالیف خانگی اعضا	معارفه (20 min)؛ اجرای پیش آزمون (15 min)؛ پذیرایی و استراحت (30 min)؛ توضیح اهداف و مشخص کردن روش‌ها (15 min)؛ بررسی انتظارات افراد (10 min)؛ توضیح قوانین (10 min)؛ پاسخ به سوالات افراد (15 min)؛ بروز اختلالات (30 min)؛ تکلیف خانگی؛ تفکر در مورد مباحث گفته شده و تمییم گیری برای شرکت در جلسات رسمی (5 min)	در پایان هر روز بسیار سودمند خواهد بود اگر تأملی بر آموخته‌ها و دستاوردهای آن روز داشته باشیم. تا بینیم چگونه میتوانیم بهتر عمل کنیم، از این رو ما به نظرات و پیشنهادات ارزشمند شما نیازمندیم، لطفاً چند دقیقه برای پر کردن این برگه صرف نمایید و برای طرح و برنامه ریزی جلسه‌ی بعد آنچه به نظرتان مفید می‌آید را بیان کنید. ۱. در برنامه‌ی امروز چه چیز را سودمند/جالب یافتید؟ ۲. یکی از کارهایی که امروز انجام دادم و خوش آمد این بود که: ۳. چیزی که دوست دارم در جلسه‌ی بعد پیشتر روى آن کار کنیم؛ ۴. رهنمای گروه چگونه میتواند برای یادگیری بهتر مرا باری کند؟
جلسه دوم	شناسایی نیازها، آشنایی با مفهوم دنیای مطلوب، پنج نفر که به شما عشق می‌ورزند و اهمیت می‌دهند نام ببرید: پنج نفر که شما به آنها عشق می‌ورزید و اهمیت می‌دهی، نام ببرید: پنج روضی که شما خود را شد داده و توانند می‌کنید، نام ببرید: پنج روشی که زندگی خود را واگذار کرده و از دست می‌دهید، نام ببرید: سه تصمیمی را که در زندگی طی سه ماه گذشته گرفته اید، نام ببرید: سه تصمیمی را که تا کنون در زندگی تغرفته اید نام ببرید: آیا تا به حال در زندگی خود خطر کرده اید؟ در صورت مثبت بودن سه مورد را بیان کنید: پنج چیزی را که در زندگی به خاطر تغییر انجام می‌دهید، نام ببرید.	مروری بر جلسه‌ی قبل (10 min)؛ مرور تکالیف خانگی و بررسی مسائل پیش آمده (20 min)، توضیح مبحث نیازهای اسان در تئویری انتخاب (30 min)؛ پذیرایی و استراحت (20 min)، کشف نیازهای اساسی و درجه بندی آنها طبق پرسشنامه (20 min)، جمع بندی (10 min)، ارائه‌ی ارزیابی جلسه (5 min)، بروز اختلالات (30 min)، تکلیف خانگی؛ شناسایی نیازهای ارضا شده‌ی خود با استفاده کاربرگ تکلیفی (50 min)	در پایان هر روز بسیار سودمند خواهد بود اگر تأملی بر آموخته‌ها و دستاوردهای آن روز داشته باشیم. تا بینیم چگونه میتوانیم بهتر عمل کنیم، از این رو ما به نظرات و پیشنهادات ارزشمند شما نیازمندیم، لطفاً چند دقیقه برای پر کردن این برگه صرف نمایید و برای طرح و برنامه ریزی جلسه‌ی بعد آنچه به نظرتان مفید می‌آید را بیان کنید. ۱. در برنامه‌ی امروز چه چیز را سودمند/جالب یافتید؟ ۲. یکی از کارهایی که امروز انجام دادم و خوش آمد این بود که: ۳. چیزی که دوست دارم در جلسه‌ی بعد پیشتر روى آن کار کنیم؛ ۴. رهنمای گروه چگونه میتواند برای یادگیری بهتر مرا باری کند؟
جلسه سوم	آشنایی با مفهوم دنیای مطلوب. ۱. اگر می‌توانستی هر جا که بخواهی باشی، ۲. کجا را انتخاب می‌کردی؟ ۳. بپرین خوارکی که تا به حال تجربه کرده ای تعريف کنید: اگر می‌توانستی هر جا که بخواهی خانه داشته باشی، ۴. کجا را انتخاب می‌کردی؟ دوست داری در چه کاری مهارت داشته باشی؟ ۵. اگر پنهانی می‌شینیدی که کسی دارد تعريف تو را میکند، دوست داشتی چه چیزی از او می‌شنیدی؟ ۶. بپرین اوقات روز خود را تعریف کن. ۷. اگر قرار بود معروف بودی، دوست داشتی برای چه چیز معروف می‌شدی؟ ۸. دوست داری راجع به چه چیز بیشتر یاد بگیری؟ ۹. اگر کجا بیشتر احساس صلح و آرامش داری؟ ۱۰. اگر می‌خواستی چیزی اختراع کنی، آن چیز چه بود؟ ۱۱. محل مورد علاقه ای برای مسافرت کجاست؟ ۱۲. اگر بیط بخت آزمایی را میبردی با پول آن چه می‌کردی؟ ۱۳. اگر کتابی می‌نوشتی موضوع آن چه بود؟ ۱۴. باع اینه آن خود را توصیف کن. ۱۵. نتصور کن یک سخنرانی کلیدی ارائه می‌دهی، موضوع آن چیست؟ ۱۶. دوست داری تولد خود را چگونه چشم بگیری؟	مروری بر جلسه‌ی قبل (5 min)؛ مروری بر تکالیف خانگی و بررسی مسائل پیش آمده (10 min)؛ آشنا کردن گروه با دنیای خودشان (15 min)، برای رسیدن به دنیای مطلوب خود چه کارهایی انجام داده اید؟ ۱۷. اسراحت و پذیرایی (15 min)، اسراحت و پذیرایی (30 min)، توضیح این موضوع که بطور تعارض بین خواسته ها و داشته ها باعث انتخاب رفتار افسردگی کردن می شود (20 min)، کمک به اعضا برای تغییر تصاویر ذهنی موجود در دنیای مطلوب خود (10 min)، ارائه‌ی فرم ارزیابی جلسه (5 min)، بروز اختلالات (5 min)، تکلیف خانگی؛ ترسیم دنیای مطلوبی که در ذهن خود دارید با اسفاده از پرسشنامه (5 min)	در پایان هر روز بسیار سودمند خواهد بود اگر تأملی بر آموخته‌ها و دستاوردهای آن روز داشته باشیم. تا بینیم چگونه میتوانیم بهتر عمل کنیم، از این رو ما به نظرات و پیشنهادات ارزشمند شما نیازمندیم، لطفاً چند دقیقه برای پر کردن این برگه صرف نمایید و برای طرح و برنامه ریزی جلسه‌ی بعد آنچه به نظرتان مفید می‌آید را بیان کنید. ۱. در برنامه‌ی امروز چه چیز را سودمند/جالب یافتید؟ ۲. یکی از کارهایی که امروز انجام دادم و خوش آمد این بود که: ۳. چیزی که دوست دارم در جلسه‌ی بعد پیشتر روى آن کار کنیم؛ ۴. رهنمای گروه چگونه میتواند برای یادگیری بهتر مرا باری کند؟

سه روز پیش از جلسه‌های درمانی، که هر روز تعویض لباس صورت می‌گرفت بطور محسوسی بعد از جلسات درمانی کاهش پیدا کرده بود، و بیمار (ج) که مقاومت بالایی را در درمان نشان می‌داد، با این حال توانسته بود تعداد دفعه‌های دوش گرفتن خود را که قبلاً سه بار در یک روز بود به یک بار در روز

در ابتدا در فرم‌های خودگزارش دهی اعلام کرده بودند که هنگام تماس با محرکه‌ای نجس کنده، لباس‌های خود را مرتب تعویض کرده و دوش گرفته اند، با گذشت دوره درمانی توانسته بودند فراوانی این رفتارهای اجتماعی را کاهش دهند. براساس گزارش بیمار (الف) تعویض لباس با تعویق

جدول ۱- ادامه

جلسه	هدف	محتوى	برگه ارزیابی روزانه
چهارم	آنشنای با سیستم رفتاری	مروری بر جلسه ی قبل (5 min) مروری بر تکالیف خانگی و مسائل پیش آمده (15 min)، آشنا کردن گروه با چهار مولنه هی تشکیل دهنده هی رفتار؛ (15 min)، فکر ۲ احساس ۳ فیزیولوژی عمل پذیرایی و استراحت (30 min) توضیح چگونگی انتخاب افسرده‌گی کردن از طریق گفتگوی چارتی با اعضا (40 min)، جمع بندی (5 min) اراده هی فرم ارزیابی جلسه (5 min)، بروز احتمالات تکلیف خانگی : چند مرور از رفتارهای (30 min)، کارآمد خود را روی تصویر نشان دهد. (5 min)	در پایان هر روز بسیار سودمند خواهد بود اگر تأملی بر آموخته ها و دستاوردهای آن روز داشته باشیم تا بینیم چگونه میتوانیم بهتر عمل کیم، از این رو ما به نظرات و پیشنهادات ارزشمند شما نیازمندیم، لطفاً چند دقیقه برای پر کردن این برگه صرف نمایید و برای طرح و برنامه ریزی جلسه ی بعد آنچه به نظرتان مفید می‌آید را بیان کنید. ۱. در برنامه هی امروز چه چیز را سودمند/جالب یافته‌ید؟ ۲. یکی از کارهایی که امروز انجام دادم و خوشامد بودم که دوست دارم در جلسه هی بعد پیشتر روی آن کار کنیم؛ ۳. رهنمای گروه چگونه میتواند برای یادگیری بهتر مرا باری کند؟
پنجم	ارزیابی رفتارهای فعلی	مروری بر جلسه ی گذشته (10 min) مروری بر تکالیف و برسی مسائل پیش آمده (15 min) ارزیابی رفتارهایی که اعضا تا کنون برای رسیدن به دنیای مطلوب انجام داده اند (30 min) پذیرایی و استراحت (30 min) پاسخ به سوالات زیر: (20 min) آیا آن راهبرد موثر بوده؟ آیا مشکل را حل کرده؟ آیا وضع بهتر شده؟ آیا از نتیجه خوشحال بودید؟ آیا رفتارهایتان موقعیت آمیز بوده؟ جمع بندی (5 min) اراده هی فرم ارزیابی (5 min)، بروز احتمالات (30 min)، تکلیف خانگی : از اعضا خواسته می شود که در رفتارهای خود تأمل کنند و کادرهای موجود در کابیرگ تکلیف را پر کنند (5 min)	در پایان هر روز بسیار سودمند خواهد بود اگر تأملی بر آموخته ها و دستاوردهای آن روز داشته باشیم تا بینیم چگونه میتوانیم بهتر عمل کیم، از این رو ما به نظرات و پیشنهادات ارزشمند شما نیازمندیم، لطفاً چند دقیقه برای پر کردن این برگه صرف نمایید و برای طرح و برنامه ریزی جلسه ی بعد آنچه به نظرتان مفید می‌آید را بیان کنید. ۱. در برنامه هی امروز چه چیز را سودمند/جالب یافته‌ید؟ ۲. یکی از کارهایی که امروز انجام دادم و خوشامد بودم که دوست دارم در جلسه هی بعد پیشتر روی آن کار کنیم؛ ۳. رهنمای گروه چگونه میتواند برای یادگیری بهتر مرا باری کند؟
ششم	رفتارهای پیشنهادی دیگر	مروری بر جلسه ی قبل (10 min) مروری بر نکالیف خانگی و حل مسائل پیش آمده (15 min) پیشنهاد کردن گزینه هایی برای جایگزینی رفتار فعلی و پاسخ به سوالات زیر: (25 min) گام بعدی چیست؟ چه گزینه های دیگری اکنون دارید؟ چه راههای دیگری می توانند انتخاب کنید؟ آیا راه دیگری وجود دارد؟ آیا میل دارید گزینه های دیگر را به شما پیشنهاد کنم؟ پذیرایی و استراحت (30 min) توضیح این موضوع که چگونه با تکیه بر سیستم خلاق ذهن خود، رفتارهای جدید و کارآمدی را خلق کنند (20 min)، جمع بندی (10 min) اراده هی فرم ارزیابی (5 min)، بروز احتمالات (30 min)، تکلیف خانگی : استفاده از خلاقیت خود برای خلق رفتارهای جدید و کارآمد (5 min)	در پایان هر روز بسیار سودمند خواهد بود اگر تأملی بر آموخته ها و دستاوردهای آن روز داشته باشیم تا بینیم چگونه میتوانیم بهتر عمل کیم، از این رو ما به نظرات و پیشنهادات ارزشمند شما نیازمندیم، لطفاً چند دقیقه برای پر کردن این برگه صرف نمایید و برای طرح و برنامه ریزی جلسه ی بعد آنچه به نظرتان مفید می‌آید را بیان کنید. ۱. در برنامه هی امروز چه چیز را سودمند/جالب یافته‌ید؟ ۲. یکی از کارهایی که امروز انجام دادم و خوشامد بودم که دوست دارم در جلسه هی بعد پیشتر روی آن کار کنیم؛ ۳. رهنمای گروه چگونه میتواند برای یادگیری بهتر مرا باری کند؟

می‌تواند به تعویق یاباندازد، ضمن اینکه می‌توانست لباس هایش را با ماشین بشوید. این نتایج حاصل از تمام هشت جلسه درمانی بوده است، اما در عین حال براساس جدول، کاهش رفتارهای مراجعتین براساس فرم های خود گزارشده‌ی در جلسه های مربوط

کاهش دهد. نفر سوم که وسوس به آلوگی داشت و مرتب لباس های خود را تعویض م-ی ک-رد و لب- سه- سایش را ب- سا ماش- مین لباسش- وی نمی‌شست، بعد از جلسه های درمانی گزارش کرد که تعویض لباس ها را تا یک هفته ه

جدول ۱- ادامه

جلسه	هدف	محتوي	برگه‌هی ارزیابی روزانه
هفتم	ارائه راه حل‌های جدید راه حل‌های جدید	مروری بر جلسه قبل (10 min)، مروری بر تکالیف خانگی و بررسی مسائل پیش آمده (15 min)، ارائه‌ی راه کارهای جدید توسط درمانگر با سایر اعضا (35 min) پذیرایی و استراحت (30 min)، جمع بندی (15 min)، ارائه‌ی فرم ارزیابی (5 min)، بروز احتمالات (30 min).	در پایان هر روز بسیار سودمند خواهد بود اگر تأملی بر آموخته‌ها و دستاوردهای آن روز داشته باشیم تا بینیم چگونه میتوانیم بهتر عمل کیم، از این رو ما به نظرات و پیشنهادات ارزشمند شما نیازمندیم، لطفاً چند دقیقه برای پر کردن این برگه صرف نمایید و برای طرح و برنامه ریزی جلسه‌ی بعد آنچه به نظرتان مفید می‌آید را بیان کنید. ۱. در برنامه‌ی امروز چه چیز را سودمند/جالب یافتد؟ ۲. یکی از کارهایی که امروز انجام دادم و خوشامد بود که: ۳. چیزی که دوست دارم در جلسه‌ی بعد پیشتر روی آن کار کنیم؛ ۴. رهنمای گروه چگونه میتواند برای یادگیری بهتر مرا باری کند؟
هشتم	مرور تمام جلسات درمانی به طور خلاصه	مروری بر جلسه‌ی قبل (10 min)، مروری بر تکالیف خانگی و بررسی مسائل پیش آمده (15 min)، بررسی کارهای تمام شده (25 min)، بازنگری و مرور جلسات درمان (30 min) پذیرایی و استراحت (30 min)، راهکارها و توصیه‌هایی برای پایان گروه: (20 min)، مقابله با احساس جدایی، بر اهمیت رازداری حق پس از پایان گروه تأکید میکنیم، ارائه‌ی بازخورد مشتمل یا منفی به تک تک اعضا گروه به صورت اختصاصی از اعضا می‌خواهیم گزارش کوتاهی درباره‌ی برداشت خود از گروه، محتوای تعارض ایی که برای آنها روشن شد و تصمیم‌های اتخاذ شده، بنویسند از اعضا می‌خواهیم که یک فرد را در گروه انتخاب کنند تا بعد از پایان گروه پیشرفت خود را به او گزارش دهن. جمع بندی (5 min)، ارائه‌ی فرم ارزیابی (30 min)، بروز احتمالات (5 min)	در پایان هر روز بسیار سودمند خواهد بود اگر تأملی بر آموخته‌ها و دستاوردهای آن روز داشته باشیم تا بینیم چگونه میتوانیم بهتر عمل کیم، از این رو ما به نظرات و پیشنهادات ارزشمند شما نیازمندیم، لطفاً چند دقیقه برای پر کردن این برگه صرف نمایید و برای طرح و برنامه ریزی جلسه‌ی بعد آنچه به نظرتان مفید می‌آید را بیان کنید. ۱. در برنامه‌ی امروز چه چیز را سودمند/جالب یافتد؟ ۲. یکی از کارهایی که امروز انجام دادم و خوشامد بود که: ۳. چیزی که دوست دارم در جلسه‌ی بعد پیشتر روی آن کار کنیم؛ ۴. رهنمای گروه چگونه میتواند برای یادگیری بهتر مرا باری کند؟

جدول ۲- نتايج پيش آزمون و پس آزمون حاصل از پرسشنامه -بيل-براؤن

مورد	پس آزمون	پيش آزمون	پس آزمون
شماره یک	۲۶	۱۸	
شماره دو	۳۱	۱۲	
شماره سه	۳۷	۲۸	

جدول ۳- پيش آزمون و پس آزمون نمرات در مقیاس ۵ یا درجه خودگزارش

مورد	خط پایه	واقعیت درمانی
شماره یک	۵	۳
شماره دو	۵	۳
شماره سه	۵	۳/۵

کرد که تغییرات ایجاد شده نتیجه راهبردها ی درمانی بوده است تغییراتی که در طی این هشت جلسه درم‌انی صورت گرفت شامل کاهش نشانه‌های وسواسی و افزایش توانایی در کاهش احساسات منفی مثل اضطراب هنگام روبرو شدن با حرکت‌های رفتارهای وسواسی همچنین احساس

به ارایه درمان، قابل مشاهده است که این کاهش با ارائه واقعیت درمانی کاملا مشهود بود.

به طور میانگین نمرات مراجعین در تمام گزارش‌های اعلام شده از جانب آنها بهبودی در کاهش علائم را نشان می‌داد، البته قابل ذکر است با توجه به نبود وجود گروه کنترل نمی‌توان به طور قطع بیان

جلسه علاوه بر اهداف کلی، ارزیابی فردی از نظر خلقی و رفتاری، بررسی تکالیف و ... مورد بررسی قرار گرفت و تغییرات قابل توجهی بعد از مداخلات درمانی مشاهده شد که در این مورد هم با پژوهش های دیگر هم سویی داشت و اثر گزاری واقعیت درمانی بر اختلال وسوس افسوس فکری - عملی را نشان داد. در نظریه انتخاب به جای استفاده از صفات و اسامی برای شکایت که روش معمول مردم است از افعال استفاده شود. این تغییر بسیار مهم است چون نه تنها نشان می دهد خودمان شکایت خود را انتخاب کرده ایم و می توانیم انتخاب های بهتری بکنیم واز این شکایت خلاص شویم(۵). در زمینه اثربخش بودن، عده ای از نظریه پردازان شناختی معتقد هستند که عنصر کلی در نگرشی که در افراد وسوسی وجود دارد، افکار خودآیند منفی یا تفسیرهایی است که همراه تجارت مزاحم و ناخواسته به عمل می آیند (۶)، لذا درمان بر شناسایی و اصلاح ارزیابی منفی افکار مزاحم، اصلاح نگرش های مربوط به مسئولیتی افراطی و جلوگیری از خنثی سازی ناشی از این احساس، افزایش مواجهه و کاهش رفتارهای اجتنابی متمرکز بر شکل گیری و تداوم وسوسات، نقش عامل شناخت باورها و ارزیابی های ناکارآمد در رابطه با پردازش اطلاعات از ارجحیت تئوریک و تحقیقات بالاتری برخوردار شده است (۷). باور به کنترل بیرونی در رفتارها، آنچنان که گلسر معتقد است احساس مسئولیت پذیری را کاهش می دهد ، تئوری انتخاب به افراد کمک میکند تا به جای ، نظریه انتخاب روانشناسی کنترل بیرونی، روانشناسی کنترل درونی را برگزینند (۸)، تئوری انتخاب تمرکز خود را بر ایجاد احساس تعهد در فرد نسبت به اینکه هر فردی تنها میتواند رفتار خود را کنترل کند و هیچ کنترلی روی افراد، فعالیت ها و احساسات و فیزیولوژی دیگران ندارد (۹). لذا این رویکرد روانی فرستی را فراهم می کند تا افراد با احساس کنترل بیشتر هرچه بیشتر در جهت کاهش علائم وسوسات قدم بردارند و این مسئله موجب کاهش علایم وسوسات می شود (۱۰).

با این حال این پژوهش دارای محدودیت هایی بود، از جمله محدودیت های مطالعه حاضر حجم کوچک نمونه

کنترل بیشتر به واسطه ادراک داشتن حق انتخاب ، در رفتارهای وسوسی و مسئولیتی پذیری بیشتر در قبال اعمال، افکار و احساسات (رفتار کلی) بود. نتایج پژوهش نشان داد در سطح معناداری ۰/۰۵، واقعیت درمانی گلسر اثر بخشی معناداری بر کاهش وسوس افسوس فکری - عملی زنان شاغل در گروه آزمایش داشته است. نتایج حاصل از پژوهش حاضر با نتایج پژوهش های قبلی همسویی داشت. در تبیین نتایج می توان گفت، اختلال و سوس افسوس فکری - عملی اضطرابی است که صورت ها و شدت های متفاوتی دارد. وجود فکرها ای مزاحم و تکراری ناخواشایندی به نام وسوس درباره چیزهای ترسناکی است که به سختی از ذهن خارج می شود. شخص به دنبال این فکرها، اعمالی بدنی و یا ذهنی انجام می دهد تا احساسات اضطراب آور ناخواشایند خود را کم کند، به این اعمال اجبار عملی می گویند، چون فرد احساس می کند برای تسکین اضطرابیش مجبور است که این اعمال را انجام دهد (۱). طبق نتایج انجام شده در این پژوهش بهبود علائم وسوس در بیماران مبتلا به اختلال وسوس افسوس فکری - عملی مشاهده شد. طی هشت جلسه درمانی که صورت گرفت نشانه های وسوسی، و افزایش توان ، در کاهش احساسات منفی مثل اضطراب، هنگام روپرو شدن با محرك های رفتارهای وسوسی، همچنین احساس کنترل بیشتر به واسطه ادراک داشتن حق انتخاب، در رفتارهای وسوسی و مسئولیت پذیری بیشتر در قبال اعمال، افکار و احساسات (رفتار کلی) مشاهده شد. طبق پژوهش های انجام شده افراد مبتلا به اختلال وسوس فکری - عملی طرحواره های هیجانی خاصی دارند که به صورت افکار خودآیند و منفی نظیر اجتناب شناختی، نشخوار فکری، و تداوم نگرانی تجربه می شود (۲). طی پژوهشی تعیین اثربخشی شناخت درمانی و واقعیت درمانی بر نشخوار فکری زنان مبتلا به وسوس فکری - عملی مورد بررسی قرار گرفته است که اثربخشی واقعیت درمانی تایید شده است (۳). نتایج فوق با نتایج پژوهش حاضر همسو می باشد.

در تبیین و اثربخشی جزئی پژوهش در جلسات درمانی واقعیت درمانی گلسر، می توان گفت در هر

ملاحظات اخلاقی

کد اخلاق پژوهش حاضر از دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تندکابن IR.IAU.TON.REC.140.076 در یافت شده است.

مشارکت نویسنده‌گان

نویسنده اصلی (مهین نوروزی)، مسئولیت انجام کلیه فرایند پژوهش را به عهده داشت و با نظارت نویسنده مسئول، دکتر پریناز بنیسی پژوهش حاضر انجام شد.

References

- Alex M. The effectiveness of reality therapy in the treatment of people with generalized anxiety. *Clin Psychol Res Counsel*. 2021;5(1):116-133.
- Angelakis I, Gooding P, Tarrier N, Panagioti M. Suicidality in obsessive-compulsive disorder (OCD): A systematic review and meta-analysis". *Clinical Psychology Review*. Oxford, England: Pergamon Press. 2015;39:1–15.
- Capobianco L, Reeves D, Morrison AP, Wells A. Group Metacognitive Therapy vs. reality therapy Meditation Therapy in a Transdiagnostic Patient Sample: A Randomised Feasibility Trial. *Psychiatry Res*. 2018;259:554-561.
- Enrico S. The effectiveness of localized couple therapy based on reality therapy on marital conflicts. *Journal of Mashhad University of Medical Sciences*. 2022;64(2):46-58
- Ernest B. Emotion regulation and OCD among sexual minority people: Identifying treatment Target. Elsevier. 2022;1873-7897.
- McKay D, Sookman D, Neziroglu F, Wilhelm S, Stein DJ, Kyrios M, et al. Efficacy of cognitivebehavioral therapy for obsessive-compulsive disorder. *Psychiatry Res*. 2019;225(3):236-46.
- Molly R. Davies – Kiran Glen – Jessica Mundy – Abigail R. ter Kuile – Brett N. Adey. 2023. Obsessive compulsive disorder due to dexamethasone use . ISSN -27730212. Elsevier.
- Margred M. The effectiveness of cognitive-behavioral therapy on rumination, anxiety and anxiety sensitivity in people with symptoms of anxiety disorders. *Scientific Journal of education and Evaluation (Quarterly)*. 2021;14(53):13-29.
- Tiler B. What is Obsessive-Compulsive Disorder (OCD)?" U.S. National Institutes of Health (NIH). Archived from the original on 23 July 2016.

است. گرچه این مطالعه دستخوش افت آزمودنی‌ها نشد، ولی حجم کم نمونه این مطالعه یکی از محدودیت‌هایی است که مانع از برآوردن دقیق اندازه اثر برنامه شده است.. محدودیت دوم مربوط به استفاده از ابزارهای خود گزارشی است. این ابزارها دارای مشکلات ذاتی (خطای اندازه گیری، عدم خویشتن نگری و...) است.

محدودیت سوم مربوط به عدم کنترل عوامل زمینه‌ای و فردی است. این احتمال وجود دارد که شرکت کنندگان به دلیل بعضی از عوامل زمینه‌ای اثر برنامه را بیشتر برآورد کرده باشند. یک فرض احتمالی دیگر آن است که افراد به دلیل تمایل فردی، خوبی‌بینی و عواملی نظایر آن اثر برنامه را بیش برآورد کرده باشند.

نتیجه‌گیری

در مجموع، مطالعه حاضر شواهدی را در حمایت از اثربخشی روشن درمانی واقعیت درمانی در کاهش شناختی نشانه‌های وسوس فکری-عملی در افراد مبتلا به اختلال وسوس فکری-عملی فراهم می‌آورد. می‌توان از این یافته‌ها به منظور درمان بیماران مبتلا به این اختلال استفاده کرد، هم چنین زمینه را برای بهبود اثربخشی روشن‌سای درمانی موجود در این حوزه فراهم خواهد‌آورد. واقعیت درمانی با قرار دادن مسئولیت انتخاب رفتار، بر دوش بیمار، وی را در قبال رفتاری که دارد صاحب اختیار و انتخاب میدارد و وی را از اعتقاد به کنترل بیرونی به کنترل درونی و نوعی از خودپیروی رهنمون می‌شود و نهایتاً بیمار را به خود رهبری می‌رساند.

تقدیر و تشکر

با تشکر و قدردانی از مراجعینی که با صبر و حوصله تا پایان پژوهش همکاری‌های لازم را مبذول نمودند و با حضور منظم خود در جلسات درمانی به پیشبرد اهداف درمان کمک نمودند، ضمن اینکه مراتب تشکر خود را از مرکز مشاوره وفور که در همه جهات، کمک‌های لازم را در جهت همکاری در پژوهش حاضر به عمل اوردند صمیمانه سپاسگزارم.

Retrieved 24 July 2019.

10. Wang Y, Tian L, Guo L, Huebner ES. Effect of reality therapy on Family dysfunction and Adolescents' anxiety and depression: A multiple mediation model. *J Appl Dev Psychol.* 2020;33(5):597-605.